

Hjalmar Söderberg**JÉZUS BARABBÁS**
(Jägerstam hadnagy emlékirataiból)Fordította: **Szente Imre**

VII.

Szüleim és testvéreim viszontlátásához fűződő kölcsönös megindultságunk leírásától, gondolom, eltekinthetünk. Jaj, de milyen apró lett közben az én aranyos anyácskám! Apám is, ahogy gyermekkoromból rá emlékeztem, sokkal nagyobb és daliásabb volt régen. Még a jeruzsálemi templom ezüstmodellje is, mely úgy élt emlékeimben mint a csodák csodája, mintha összezsugorodott volna.

Apám egészségi állapota azonban örvendetesen megjavult, s mint azelőtt, továbbra is el tudta látni bokros teendőit: a zsinagóga vezetését, a tanítást és a szabóságot. Az utóbbiba különben magam is beszálltam néhány fivéremmel együtt, a tudospályához azonban semmi hajlandóságot sem árultam el.

Jézusról is szó esett persze néha köztünk; egyszer megkérdeztem az apámtól, igaz-e, hogy valóban Isten fiának nevezi magát.

– Erről nincsenek biztos értesülesem, felelte apám. – De hogy a hívei Messiásnak tartják, ahhoz nem fér kétség, s az egyszerű nép is itt Galileában és Szamariában ugyanúgy, hiszen „Isten fia” és „Messiás” ugyanazt jelenti. Hallom ő „Emberfiának” nevezgeti magát, amiből megértheted, hogy a szerencsétlen, mint annyian mások, megkötyagosodott kissé „Dániel jelenéseitől”. Sohasem értettem s velem együtt mások sem, hogy könyvének ezt a részét a próféta miért írta a mindenkire számára érthető arámi nyelven, holott a könyv elejét és végét héberül. Micsoda nagy baj lett ebből! „Dániel jelenései” igazán nem akárki kezébe való olvasmány!

Azt azonban nem hiszem, folytatta apám, hogy Dániel próféta az „Emberfiát” a Messiásra értette. Valószínűbbnek tartom, hogy Izrael szent népe allegóriájának vagy megszemélyesítésének szánta. A tanulatlan nép körében azonban immár általános a hiedelem, hogy a prófécia a Messiásra vonatkozik, és persze Jézus is ezt a felfogást vallja.

Apámat, mint a farizeusokat általában, nemigen izgatta Izrael elvesztett nemzeti függetlensége, ellene volt minden messiási mozgalomnak, melyek, mint a tapasztalat igazolta, csak vérontáshoz és tragédiához vezettek. Annyi igaz, hogy mint jámbor és hithű zsidók a farizeusok is várták a Messiást, de hogy úgy mondjuk inkább elméletileg, egy bizonytalan jövőben, és valahányszor felbukkant egy Messiás, aki párthíveket gyűjtött maga köré és nyugtalanságot keltett, bizalmatlanul fogadták. A tudatlan és könnyen befolyásolható népben lángolóbb volt a hit, és hol az egyik, hol a másik Messiásnak hódolt.

A Galilea-beliek természetesen ugyanolyan jó zsidóknak tartották magukat, mint a többi, pedig a valóságban nem is voltak zsidók, csak névleg. Kényszerrel térítették őket zsidó hitre a makkabeusok korában, s mint az várható is ilyen esetben, bizony sok szó fért az ő zsidó igazhitűségükhöz. Nekünk igazi zsidóknak még csak elgondolni is merő pogányság volt, hogy Istennek feleségei és szeretői s azoktól született gyermekei legyenek, ám a galileaiak számára ez a legtermészetesebb dolog volt a világon. Gyermekkoromból emlékszem egy Simon nevű fölszabadított rabszolgára, aki azelőtt lakáj volt Nagy Heródes udvarában; azoknak a rabszolgáknak egyike, akiket a király szabaddá tett a végrendeletében. Kimondott férfiszépség volt, ráadásul óriástermetű, erős és mégcsak nem is ostoba. Több nem is kellett, hogy az együgyű sokaság Isten fiának higgye, s ez lett a veszte: lázadást szított s kivégezték.

Mi zsidók embernek képzeltük a Messiást, aki úgy születik, mint mindenki más, de akit Isten elhív, kiválaszt, felruház természetfölötti erővel, hogy bármilyen csodatételre képes legyen, de főleg hogy felszabadítsa és minden nemzet fölött győzelemre vigye Izrael népét. Persze a galileaiak is ebben reménykedtek, e vonatkozásban éppoly jó zsidók voltak, mint mi, sőt ők voltak a leglángolóbb zsidó hazafiak, és az ő tartományuk volt a messiásmozgalmak állandó tüzfészke. De számukra magától értetődött, hogy a Messiás csak Isten fia lehet. Alább nem adták.

*

Jézus ritkán jött Tiberiásba, s akkor sem szívesen; egyrészt mert kockázatos volt neki Antipas székhelyén időzni, másrészt mert nem sok híve volt a városban. Mint említettem már, egy kis falu volt a születési helye a város közelében, az anyja, az özvegy Mária és néhány testvére még mindig ott lakott. Ők nem hittek benne, ezért inkább nemigen mutatkozott a szülőfalujában.

Arról kellene még beszámolnom, hogy azidőtt híret sem hallottam holmi Názáret nevű falunak vagy városnak. A Názáret vagy Genezáret névvel (ezek ugyanazon névnek változatai) részint a tavat jelölték, amely körülbelül akkora volt, mint a svéd Vättern, részint a tó környékét, főleg a délnyugati partot, ahol Tiberiás feküdt.

Akkortájt, amikor én hazajöttem Alexandriából, Jézus a tó túlsó partján, Kapernaum városában tartózkodott téli szálláson, egy Simon nevű halásznál lakott. Ez a Simon, akit ma Szent Péternek hívnak, hetenként néhány ízben át szokott evezni Tiberiásba halat árulni, és megesett néha, hogy Jézus is ájtott vele. De Tiberiásban sohasem lépett föl nyilvánosan, és csodákat sem mivelt ott.

Simon ügyes ember volt, aki értett hozzá, hogy földicsérje áruját. Hogy amilyen halat ő fogott már, olyant a császár asztalán sem láttak! „Idesüss, micsoda élet van ebben!”, mondta, miközben loppal belesípelt, hogy a hal akkorát ugrott, hogy na! Talán még a döglött halat is életre tudta volna kelteni. Amolyan impreszszáriója volt ő Jézusnak; Isten tudja, nem valami ritka, nagy hálnak tartotta-e őt is, akit a hálójába kerített!

Én gyermekkorom óta ismertem Simont, aki számtalanszor adott el halat az anyámnak; most is megtörtént néha, hogy megléptem a szabóműhelyből és elmentem vele Kapernaumba, hogy láthassam és hallhassam Jézust. Útközben bámulatos dolgokat mesélt Jézusról. Dehát én ismertem Simont!

Jézus nagyon megváltozott, mióta utoljára láttam, de ő akkor még igen fiatal volt, én pedig csak kislány voltam. Hatalmas prófétaszakállat viselt, amely hosszan lefolyt a mellére, a homlokán meggritkult a haja, bár nem sokkal lehetett több harmincnál. Simon bemutatott neki, mikor azonban megtudta, hogy Jona rabbi fia vagyok Tiberiásból, elkomorodott és magába zárkózott, úgyhogy nem alakulhatott ki köztünk semmiféle társalgás. Hogy üdvözetet hoztam öccsétől, akivel nemrég találkoztam Caesareában, nem hatott rá különösebben.

Több ízben hallottam őt prédikálni, egyszer a zsinagógában – ez egy szombati napon volt – párszor pedig a szabad ég alatt tartott gyűlésen. Igazat kellett adnom öccsének, Simonnak: valóban szokatlanul lenyűgöző prédikátor volt. Nem mintha beszédeinek tartalma oly igen különleges lett volna. Arról beszélt, hogy szelídek, jámborak, igazak legyünk, szeressük ellenségeinket, úgy cselekedjünk másokkal, ahogy mi is szeretnénk, hogy cselekedjenek velünk – szóval ugyanazt, amit apám és a többi rabbi is mondani szokott. Mégis el kell ismernem, hogy bár apám tanult ember és minta-családapa volt, az ő prédikálását össze sem lehetett hasonlítani Jézuséval. Nehéz volna megfogalmazni, min múltott tulajdonképpen, de Jézus oly izzó meggyőződéssel s akkora nyomatékkal fejezte ki magát, hogy minden, amit mondott, újnak tűnt.

Beszédeiben szívesen folyamodott hasonlatokhoz, ezt különben az evangéliumokból is tudjuk. Azok többségét is hallottam már, csak kisebb-nagyobb eltérésekkel. De olykor még az is megesett, hogy félreértett egy-egy hasonlatot, kiforgatta eredeti értelméből, úgyhogy történetei „morálja” kissé furára sikeredett. De ilyen apró baklövéseket más népszónokok is könnyen elkövetnek, és elég ritkán veszi észre valaki.

Prédikációinak leggyakrabban visszatérő témája az volt, hogy elérkezett a világ végőrája, az utolsó ítélet a küszöbön áll, és közel a mennyek országa. Nem derült ki világosan, hogyan is értette ezt, hogy valóban az egész világ közeli pusztulására gondolt, vagy egy kolosszális világforradalomra a mennyi seregek közreműködésével, amelyben az istentelenek valamennyien elpusztulnak és a pokolba zuhannak, az istenfélő, hithű zsidók pedig egy új korszakra virradnak az „Emberfiának” uralma alatt. De akár így gondolta, akár úgy, az az egy biztos, hogy hamarosan megtörténik:

– Bizony, bizony mondom nektek, sokan azok közül, akik most itt állnak, nem hálnak meg, mielőtt mindezek beteljesednek.

(Nagyjából ezeket szokta prédikálni a Keresztelő is, jegyezte meg apám.)

Végül apám is meg akarta hallgatni Jézust. Egész kis társaság gyűlt össze, köztük néhány fiatal rabbi, akik megalkudtak egy hajóssal, hogy átvigyen bennünket

Kapernaumba. Igaz, hogy szombat volt, a hajóút pedig jóval hosszabb, mint ami szombatra engedélyezve van, de apám nem volt kicsinyes, és gyakran idézte fülem hallatára Jochanan rabbi szavait: „Jobb, ha hétköznappá teszed a szombatot, mint hogy másokra szorulj, hogy eltartsanak.” Különbösen is, ezt az utazást mi vallási célból vállaltuk.

Elkalauzoltam kis társaságunkat végig a tó partján a városkától nem messze lévő helyre, ahol tudomásom szerint Jézus általában tartani szokta szabadtéri gyűléseit. Meg is találtuk hívei körében; a többség halászokból és más egyszerű emberekből állt, de ott volt a vámfelügyelő, egy bizonyos Lévi is, annak a vállalatnak a hivatalnoka, amely a galileai vámokat bérelte. Hivatalát oly buzgón látta el, hogy alaposan megszedte magát. Nők is szép számmal voltak Jézus hívei között, némelyek elég kétes hírűek, de rendes asszonyok is. Felismertem közöttük anyám ismerősét, Johanna asszonyt, a tartományfő sáfárjának feleségét, aki éveken át betegeskedett, s hasztalan fordult egyik orvostól a másikhoz, míg végre Jézus meggyógyította. Határtalan ragaszkodással s nagy bőkezűséggel hálálta meg jötevőjének.

Amikor odaértünk, akkor is éppen néhány beteget vagy ördögöst gyógyított Jézus; előtte térdeltek s „Isten fiának” magasztalták, bár Jézus megtiltotta, hogy így szólítsák. (Ezt tanácsolta különben a minimális óvatosság is.)

Apám barátságos kézmozdulattal üdvözölte Jézust, aki kissé kimérten viszonozta köszöntését.

– Amint látod, Jona rabbi, én megengedem magamnak, hogy szombatnapon is betegeket gyógyítsak, mondta.

– Nagyon helyesen teszed, Jézus, felelte apám. – Magam is úgy tennék, ha volna hozzá tehetségem. Nagy igazsága van annak a tanítónknak, aki ezt mondta: „A szombat van értetek, nem pedig ti vagytok a szombatért.”

Halk tetszésmoraj volt a válasz apám szavaira. Az írástudóknak nagy tekintélyük volt, ha nem voltak is nagy befolyással a nép hitére.

– De ne zavartasd magad jelenlétünkötől, Jézus, mondta apám, prédikálj csak, ahogy szoktál! Szívesen meghallgatnánk.

Jézus beszélni kezdett, de mintha nem lett volna igazán jó formában aznap. Talán apám és a többi rabbi jelenléte okozta, hogy nem bírt másra gondolni, csak a farizeusokra és írástudókra, mert szinte csak róluk beszélt. Kárhoztatta őket, hogy hosszú ruhában járnak, ami kétségtelenül úgy is volt; meg hogy szeretnék, ha mindenki tisztelné őket, vendégségek alkalmával pedig mindig a főhelyeket akarják elfoglalni. Prédikálásukról elismeréssel nyilatkozott ugyan (jó okkal, hisz jórészt azokból merített a saját prédikációi számára!), de hozzátette, hogy nem aszerint élnek, amit tanítanak. Hát igen, Istenem, bizony meglehet, hogy egyik-másik hitszónok életmódjához szó fért akkoriban. Képmutatóknak, fehérre meszelt siroknak is nevezte őket. Ez azért már kicsit erős, gondoltam. Attól még

nem lesz képmutató valaki, ha a jót prédikálja ugyan, de nincs mindig ereje, hogy maga is kövesse. Kedvem lett volna közbeszólni: Urunk előtt valamennyien gyarló emberek vagyunk, Jézus, veled együtt!

A végén merő személyeskedésbe csapott át a prédikátor, s egyenesen apámhoz intézte szavait:

– Azt hiszed, nem tudok olvasni titkos gondolataidban?, kérdezte. – Mit gondoltál lelked mélyén, mikor idejöttél, és láttad a csodatételeket, melyeket a betegekkel s a megszállottakkal műveltem? Akarod, hogy megmondjam? Azt mondtad magadban: „ilyen nagy dolgokat csak Beel-zebul démon segítségével cselekedhet!” De bizony, bizony mondom neked: minden bűnödöt, amit csak elkövettél életedben, megbocsátják neked, de ezt az egyet nem! Ezt a bűnödöt nem bocsátják meg sem ebben a korszakban, sem az eljövendőben! Mert ezzel nem az Emberfia ellen vétettél, hanem a szentlélek ellen, aki benne lakozik!

– Tévedsz, Jézus, felelt neki apám komoly méltósággal, egyáltalán nem olvastál gondolataimban. Sokat vétkeztem, de azt a bűnt, amiről beszélsz, képtelen lettem volna elkövetni. A démonról, akit megneveztél, de akinek nevével nem akarom beszennyezni ajkaimat, még csak említés sem történik a mi szent szövegeinkben, következésképpen létezésében sem hiszek, és meg sem fordulhatott a fejemben az a gondolat, hogy akár te, akár valaki más az ő segítségével gyógyíthatná a betegeket. Ezzel szemben azt hiszem, hogy ez a démon, mint az a Baal Zebub is, akiről történeti följegyzéseink mint a filiszteus Ekron város istenéről tesznek említést s akit te alighanem összetévesztesz amazzal, azoknak a föníciai istenségeknek egyike, akiket ti, galileaiak máig emlegettek ráolvasásaitokban és varázsverseitekben, bár démonokká fokoztátok le őket.

Apámnak e nyugodt érvelése úgy felbőszítette Jézust, hogy a leggorombább szidalmakkal halmozta el apámat, szuka kölykének, viperák ivadékának, hétszázhetvenhétszeres disznónak nevezte.

Hallván az én derék és tiszteletreméltó apámnak ilyenén gyalázását, természetesen fölháborodtam, és már-már rávettem magam Jézusra, de apám, aki szerencsére okosabb volt nálam, visszatartott. A tömegből morgolódás és határozottan fenyegető zúgás hallatszott. Jézus különben maga is erős férfi volt, aki nem hátrál meg egykönnyen.

Szerencsére a kritikus pillanatban lelkendezve befutott a vámfelügyelő szolgálója a hírrel, hogy az ebéd föl van találva. Lévi vámfelügyelő ugyanis éppen ezen a napon akarta vendégül látni Jézust nagyszabású ünnepi lakomára. Biztosra vehető, hogy egy farizeus és írástudó sem kapott díszhelyet ezen a lakomán, viszont Jézus maga kapta meg azt, és ugyancsak rossznéven vette volna, ha valaki másnak adták volna.

VIII.

Kasper barátom napról-napra pneumatikusabb lesz. Ma, mikor a Tengerikígyó

ban üldögéltünk, közölte, hogy egy oltárképet szándékozik festeni, melyet majd (lelke üdvösségére vagy a reklám kedvéért) ama Feketető-vidéki falucska templomának ajándékozik, ahol született. Ó, hogy változnak az idők, s mi is velük! Mintha csak tegnap történt volna, emlékszem egy kábé húsz évvel ezelőtti párizsi esténkre, amikor nemrég megismert Kasper barátommal látványos bevonulást rendeztünk a Maxime nagytermébe. Kasper levette a cilinderét s egy pincér kopasz fejébe csapta, aki előttünk egyensúlyozott mindkét tenyerén egy hatalmas tálcával. Diadalordítás jutalmazta belépőnket. Engem már régtől ismertek, s a zenekar nyomban rázendített „A svéd szívnek mélyeiből” dallamára. Az éjszaka előrehaladtával Kasper maga vezényelte a cigányzenekart bohókás majomgesztusokkal hadonászva, hajnalban pedig a legelegánsabb kokottal hajtott haza, akivel úgy egymásba estek, hogy három egész hétig sülvé-föve együtt voltak. (Kasper alig tudott valamit franciául, de attól még jól megértették egymást.)

Hanem most az volt a kérdés: mi legyen azon az oltárképen? Nem a keresztrefeszítés: túl költséges volna három léhűtőt fölfogadni modellnek, de még ha megelégszünk is eggyel, akkor is sokba jönne s körülményes volna. Valami olyan kellene, amihez Irma Jensen állhatna modellt. De egy madonna nagyonis banális volna, azonkívül Kasper nem tud mit kezdeni kisgyerekekkel, még festményen sem. Mit is kellene kiötlölni?

Javasoltam Zsuzsánnát a fürdőben.

– Eh, értsd meg végre, hogy bibliai témára van szükség, mondta Kasper. – Zsuzsánna a fürdőben, az Bellman!

Ami azt illeti, én azt hittem, hogy Bellman a bibliából vette a szép Zsuzsánnát, de minthogy én nem vagyok bibliaszakértő, azt javasoltam, hogy kérdezzük meg Josef Marint. Nyomban be is nyitottunk hozzá.

Marin nekem adott igazat: a téma valóban bibliai, bár a históriát kihagyták az újabb kiadásokból.

– Mit nem mondasz!, kiáltott fel Kasper. – Változtatnak a biblián?

– Bizony!, felelte Josef Marin. – Mindig is megtették, s most is megteszik. Apád bibliájában, ha volt neki, még az állt, hogy Jézus, amikor a kánai menyegzőn az anyja unszolására, hogy mutassa meg mit tud s varázsoljon elő néhány palack bort, így felelt: „Mi közöm nékem tehozzád, oh asszony?” De a legújabb, az „V. Gusztáv bibliája” szerint egy fokkal jólneveltebb a válasz: „Hagyj békén, anyám!”

– De bizonyára csak egy fordítói hibát javítottak ki, vélte Kasper.

– Dehogy, ellenkezőleg!, mondta Josef Marin. – Beletettek valamit, ami nem volt benne. Most belépett Kristensen diák. Látszott rajta, hogy valami kikívánczik belőle. Diadalmasan nézett körül.

– Sikerült tisztáznom, hogy is vagyunk azzal a Barabbással!, mondta.

Mindjárt el is magyarázta nekünk, hogy áll a dolog. Nem az exegétika professzorát kérdezte meg ugyan, csak egy docenst, de a professzor alighanem ugyan-

úgy válaszolt volna. Tehát a következőképpen:

Barabbás egy kiváló írástudó fia volt. Abban a korban a rabbi udvarias megszólítása „abba” volt, „atya”, ahogy Franciaországban „abbé úr” megszólítással szokás megtisztelni a papot. A Barabbás ragadványnévként ez hát az eredeti jelentése: egy „abba”, azaz egy rabbi fia. S ha egy köztisztelőben álló rabbi fia le talált tért az erény útjáról, és rendőrkézre került egy zavargásban való részvétel miatt, természetes, hogy a papok és írástudók igyekeztek rábeszélteni a népet, hogy kérjék szabadonbocsátását Pilátustól. S hogy éppen Jézusnak hívták, abban semmi különös sincs, hiszen közönségesen elterjedt név volt. Húsz, harminc évvel később két Jézus-nevű főpap is volt egymás után, s könnyen lehetséges, hogy egyikük éppen az evangéliumból ismert Barabbás volt.

– Köszönöm, Kristensen úr, szívből köszönöm!, szölte Marin. – Igazán örülhetünk, hogy végre-valahára tisztázódott ez a régi rejtély. De közölte-e a docens úr azt is, hogyan sikerült kinyomoznia, hogy a különben ismeretlen Barabbás egy írástudó fia volt?

– Nem, felelte Kristensen, erről nem tett említést. . .

– Mindjárt gondoltam, mondta Marin. – De erről felvilágosíthatom önt, ha érdeklő. Egyik-másik régi evangélium-másolatban, melyek azonban nem a legrégebbiek, a „Barrabas” név két r-rel fordul elő. Persze ez közönséges elírás. De ha ez az olvasat volna helyes, akkor ezt az arámi „bar-rabbân”-ból lehetne származtatni, ami azt jelenti, hogy „rabbifi, rabbi fia”. Ebből a hitvány cérnából szövögették össze azt a csinos kis teológiai regényt, amellyel valamikor, úgy negyven éve engem is traktáltak Uppsalában.

Kristensenen látszott, hogy mélyen elgondolkodik.

– Mellesleg, folytatta Marin, vannak más magyarázatok is a talány megfejtésére. Korábban, mikor a teológusok még hittek a János-evangéliumnak, elfogadták, hogy Barabbás rabló volt, ami nincs egyenes ellentétben a Márk-evangéliummal, hiszen miért ne vehetne részt egy rabló egy lázadásban vagy zavargásban? Szóval ez a Barabbás rabló nyilván egy hírhedt rablóvezér fia volt, aki apja nyomdokaiba lépett, hajszájra olyan volt, mint a papája. Ezért hívták Barabbásnak, „apjafiának”. Mit szól ehhez a magyarázathoz?

– Hm, tétovázott a fiatal Kristensen, nem is tudom. . .

– Nem tetszik magának ez a teória? Megvallom, nekem sem. Cseppet sem jobb, mint az a kiagyalt história a megtévedt „rabbifiról”, akit elfogott a rendőrség, ám öreg napjaira a jeruzsálemi templom főpapja lett. . . Nem, okvetlenül kell valami kapcsolatnak lennie „Jézus Krisztus” és „Jézus Barabbás” között. S ezúttal valóban rendelkezésünkre áll egy ebbe az irányba mutató forrás, mely független az evangéliumoktól s egyéb ókeresztény irodalomtól. Idefigyeljen:

Nagy Heródesnek volt egy unokája, azaz több is volt, de az egyiket Heródes Agrippának hívták. Ezt az Agrippát Tiberius császár alatt valami okból letartóztatták és Rómába vitték, ám sikerült az utódnak, Caligula császárnak kegyeibe

férköznie, s királyi címmel elnyernie az uralmat Palesztína egy része fölött. Kegyenc létére sem volt azonban holmi megvetésre méltó csúszómászó. Mikor Caligula, arról értesülvén, hogy a jeruzsálemi templom istenszobor nélkül szűkülöködik, elhatározta, hogy ezt a hiányt orvosolandó fölláttatja a saját szobrát mint Juppitert, Agrippa, frissen szerzett méltóságát és életét vakmerően kockáztatva, fényes lakomát rendezett Caligula tiszteletére azzal a kifejezett céllal, hogy eltérítse szándékától a császárt. Ez az epizód, melyről Josephus Flavius számol be, nyilván elkerülte az alexandriai zsidók figyelmét, de a kor zsidóságának különben is elege volt már az egész Heródes-dinasztiából. Elég az hozzá, az alexandriai zsidók valami színlelőadás-félet rendeztek azzal a céllal, hogy az újszülött zsidókirályból mint „álmessiasból” csúfot üzzenek. Erről Filón tudósít egy „Flaccus ellen” című polemikus írásában. Találtak egy Karabas nevű szerencsétlen flótást, kistafrózták mint „bolondkirályt” papírkoronával, egy rongyos szőnyeget adva rá palástul, jogarul a kezébe nyomva egy nádszálat, csúfondáros esdekléssel s hódolattal vették körül, a sziriai marin szóval „úrnak” szólítva, ami egyike a Messiás-címeknek, s Paulusnál (Szent Pálnál) is előfordul. Szóval a boldogtalan „Karabas” ugyanabban az elbánásban részesült, mint az evangélium szerint az elfogott Jézus, „a zsidók királya” minőségében.

Természetesen már régesrégen rájöttek, hogy a „Karabas” valójában „Barabbas” akart lenni, de a másoló elnézte; s mint az evangéliumban, úgy ez esetben sem valakinek a neve, hanem ahhoz a szerephez tartozik, amit a szegény félnótás „Karabasa” ráerőltettek: az „álmessias”-szerephez.

A „Barabbás” tehát a zsidóságban elterjedt becenév vagy gúnynev lehetett, melyet általánosságban alkalmaztak álmessiasokra, „istenfiakra”, vagy pedig e típus valamelyik ismert képviselőjére.

Most hát azt tanácsolom magának, Kristensen úr, keresse föl újra docensét azzal a javaslattal, hogy azt a „rabbifáról” szóló kissé elavult mesét például a következő változattal pótolja:

Ugyanazon húsvét idején, amikor Miurunk Jézus Krisztust, Isten fiát megfeszítették, egy másik Messiás – egy álmessias is föllépett Jeruzsálemben, akinek az ördög ármánykodásából ugyancsak Jézus volt a neve. Minthogy ez az álmessias, hasonlóan az igazihoz, Isten fiának mondta magát s Istent folyton mint atyját emlegette, a Barabbás gúnynevet kapta. Pilátus pedig, akiről aligha tétélezhető fel, hogy szakértő lett volna hamis és valódi messiások megkülönböztetésében, megfeszítette Miurunk Jézus Krisztust, a csaló Barabbást pedig futni hagyta. Mit szól ehhez, Kristensen úr?

Az ifjú Kristensen kissé szórakozottnak látszott. Az történt ugyanis, hogy épp akkor lépett be Irma Jensen kisasszony, egy kis kosárban hozva Josef Marin fehérneműjét a Vasko de Gama mosodából, egy pillanat alatt fölkeltve Kristensen diák legélénkebb érdeklődését. S mivel Kristensen adós maradt a válasszal Marin

kérdésére, Irma Jensen kisasszony válaszolt helyette.

– Ha jól hallom, Jézusról beszélnek? De hisz ő egyáltalán nem létezett! A Nép-szavában olvastam!

IX.

Miután apám összekülönbözött Jézussal a Beel-zebul démon miatt, le kellett mondanom további kísérletekről, hogy a próféta működését közelebről figyelemmel kísérjem, de alig hiszem, hogy ezzel valamelyikünk is sokat veszített volna. Azonkívül hamarosan el is tűnt egyelőre a látóhatárról. Antipas tartományfőnek ugyanis tudomására jutott, hogy Jézus legközelebbi párthívei közt számos zelóta, fanatikus messiásváró van, akik korábban részt vettek Juda lázadásában, s halálos bűnnek tartják az adófizetést, mely véleménynek Heródes esküdt ellensége volt. Apámnak, aki kapcsolatban állt az udvarral, s a fejedelem megbecsülését és teljes bizalmát élvezte, az volt a benyomása, hogy Antipas komolyan latolgatja Jézus elfogatását és a Keresztelő sorsára juttatását. Egy nap, amikor Simon szokás szerint megjelent nálunk a halaival, apám maga ment elébe a konyhalépcsőre, komolyan beszélt vele, lelkére kötve, hogy figyelmeztesse Jézust, hogy s mint állnak a dolgok. Jézus haladéktalanul elhagyta Kapernaumot. Mint később megtudtuk, a föníciaiak városait, Tyrust és Szidont járta, ott is nagy feltűnést keltve és erős lökést adva a térítőmozgalomnak mind zsidók mind pogányok között. Néhányan hívei legszűkebb köréből mindenüvé követték, köztük Simon, akire a perselyezés és az erszény gondja hárult.

*

Egy dologban hasonlítottunk egymásra, Jézus és én: egyikünk sem vált be szabónak. Ha nekem nem voltak is olyan fellegekben járó terveim, mint Jézusnak, azért én is valami jobb jövőt képzeltem magamnak, mint hogy keresztbetett lábakkal üljek a szabószőnyegen apám műhelyében. Főképp ahhoz lett volna kedvem, hogy kereskedelmi utazóként járjam a világot, amihez jó hasznát vehettem volna Alexandriában szerzett nyelvismeretemnek, no meg a világvárosban való többéves tartózkodásom során rám ragadt világias, kifinomult modornak, valamint annak a Velem született könnyedségnek, amellyel a legkülönbözőbb embertípusokkal azonnal szót értettem – hogy már én is dicsekedjek valamivel. Életem várvavárt fordulata azonban egészen másképp valósult meg, mint ahogy terveztem, amiben, magamnak is meglepetésként, latin nyelvtudásom játszott döntő szerepet.

Elmúlt a tél – különben sem hosszú Galileában –, közeledett a húsvét s vele természetesen a jeruzsálemi zarándoklat ideje. József nagybátyám, a főpap – vagyis Kaifás nagybátyám, mivelhogy ma már ezen a néven ismerik – a szokott szívélyességgel és vendégszeretettel fogadott bennünket. Hallván alexandriai

tanulóéveimről s hogy ott nemcsak a klasszikus görögöt sajátítottam el, hanem a latint is, mindjárt az jutott eszébe, hogy jó hasznomat vehetné a római helytartóval gyakorta ismétlődő tárgyalásainál. Pilátus szinte egy szót sem tudott arámiul, s a görögben is elég gyenge volt, utálta is ezt a nyelvet, bosszantotta, hogy az ő római nevét „Peilatosz”-ra torzítják. Magától értetődik, hogy voltak a stábjában nyelveket tudó tisztek és hivatalnokok, de Kaifás bátyámnak, aki ugyancsak rosszul beszélt görögül, latinul pedig egyáltalán nem, nagy előnyére szolgált volna, ha a nyelvtudás nem korlátozódik a másik tárgyalófélre.

Az első tárgyaláson, melyre Kaifást segédként elkísértem, a kényes vízvezeték-kérdés került napirendre. A régi és a maga idejében kifogástalan s korszerű vízvezetékét Nagy Heródes építtette, de azóta meglehetősen megrongálódott és sürgős javításra szorult. A reparálás többször is szóba került a Nagytanács gyűlésein, de minden alkalommal elnapolták, mígnem Pilátus váratlanul kezébe vette az ügyet, és a saját szakállára megkezdte a munkálatokat. Nyilvánvaló, hogy ez, tisztán formailag, durva jogsértés volt a helytartó részéről. Jeruzsálemnek és Judeának, hogy mai szavakkal fejezzük ki, „autonómiája” volt, ám nem volt „szuverénitása”; azt pedig, hogy a vízvezeték megjavítása olyan belügy, amelyben a Nagytanács illetékes döntenie a helytartó beavatkozása nélkül, semmiképpen sem lehetett elvitatni. De ami a legrosszabb volt: Pilátus minden képzelet meghaladó orcátlansággal azt követelte, hogy a munka költségeit a Templom kincstárából fedezze a Tanács. Hallott már valaki ilyet?! Abban az időben a templomokat, a jeruzsálemit éppúgy, mint a többi, úgy tekintették s használták, mint a legbiztosabb letéti bankokat. Kamatra persze nem számíhattak, de annál nagyobb s jogosabb követelményt támasztottak velük szemben a deponált tőke sérthetlenségéért. Most pedig Pilátus a temlomkassza felé nyújtogatja hosszú ujjait! Ez volt hát a célja a reparálási munkálatok negkezdésével! A turpisság hírének elterjedése súlyos zavargásokra adott okot; Pilátus ezeket a csel és erőszak visszataszító vegyülékével fojtotta el: civilruhás katonákból, ruhájuk alá rejtett karddal, egy osztagot bocsátva a néptömeg közé valóságos vérfürdőt rendezett. Mindezek még a tél folyamán történtek, vagyis mielőtt engem asszisztensnek alkalmaztak, de Kaifás nagybátyám még egyre hosszadalmas tárgyalásokat folytatott a helytartóval erről és egyéb ügyekről. Nagybátyám szerfölött kényes helyzetben volt. Minta város és az ország legmagasabb rangú belügyi potentáját Pilátus őt tette felelőssé minden előforduló nyugtalanságért, és a helytartó még azzal is megfenyegette, hogy közvetlen fölöttesénél, a szíriai prokonzulnál kieszközli menesztését. (Szerencsére Kaifásnak tudomása volt róla, hogy Pilátusnak meglehetősen rossz bizonyítványa van a prokonzulnál, egy bizonyos Vitelliusnál, akinek hasonnevű fiából később császár lett.) Ezek a huzavonák azonban megfékelték Kaifás bátyám kedélyét, ráadásul az egészségi állapota is eléggé megrendült. A túlzott húsfogyasztás, ami együttjárt magas méltóságával, merthogy kedvétől s étvágyától függetlenül kénytelen volt elfogyasztani főpapi adagját az áldozati állatokból,

még hozzá egy csepp bor nélkül, tönkretette a gyomrát és fogékonnyá tette a meghülésre; bizony, nem volt nagyon elragadtatva, hogy hivatása gyakorlása közben mezítláb kellett végigcsoszognia a templom hideg márványpadlatán. A Szentek Szentje volt a legrosszabb, nem hiába szidta családi körben átkozott jégveremnek. Volt különben elég baja s bosszúsága családi körében is, minthogy két felesége, egy öreg és egy fiatal sohasem jutottak egyetértésre. Minden emberi nagyságnak megvan az árnyoldala!

*

Más jámbor zsidókhöz hasonlóan Jézus minden év húsvétján fölment Jeruzsálembe; így tett most is. De Jeruzsálemben még nem keltett valami nagy feltűnést a zarándokok irtatlan sokaságában, s csak pár nappal az ünnepek után találkoztam vele véletlenül az utcán; vele volt Simon is és még néhányan. Barátságosan üdvözölt, és apám hogyléte felől érdeklődött. Talán valami hálát érzett apám iránt azért a kis jelzésért, melyet tőle kapott Antipas terveiről, vagy talán, igazi hangulatember lévén, tökéletesen elfeledte a Beel-zebul démon miatti összekülönbözését apámmal.

Galileában való fellépésének híre azonban már elterjedt Jeruzsálemben; Kaifás nagybátyám is hallott róla beszélni, és szeretett volna közelebbit is megtudni felőle. Alapos gyanúja volt, hogy Messiásnak hiszi magát, mert egy nap a templomtérén néhány rabbi-val vitakozva nagymerészen azt állította, hogy téves a próféták jóslata, miszerint a Messiás Dávid ivadéka lesz. A naivitás és a szörszálhasogatás sajátos keverékével védelmezte állítását. Kaifás bátyám a maga gyors ítélőképességével átlátta, hogy ez a galileai, bár jól tudja, hogy még csak Juda törzsből sem származik, s így Dávid ivadéka sem lehet, mégis Messiásnak hiszi magát. Mi más oka volna elvitatni, hogy a Messiás „Dávid fia” lesz?

De ami ennél is jobban érdekelte Kaifás bátyámat, hogy a zelóták közé tartozik-e Jézus, akik az adó megtagadására uszítanak. Evégből megbízta azokat a rabbikat, akik a „Dávid fia”-vitáról referáltak neki, vizsgáztassák meg Jézust az adó felől is. E vizsgálat eredménye tökéletesen megnyugtatta nagybátyámat.

– Hisz ez egy szegény ártalmatlan bolond, mondta. – Azt képzeled, mint sokan mások is a tanulatlan nép körében, hogy a császár képmása egy érmén annyit jelent, hogy a pénz a császáré! Ha ez így volna, sokkal több adót fizetnénk a császárnak, mint amennyit követel!

Ez esetben bizony nem osztottam nagybátyám felfogását, ellenkezőleg, az volt a véleményem, hogy Jézus igazán furfangosan kerülte meg a beugrató kérdést. Mert ha egyszerűen így felel: „persze hogy adót kell fizetni a császárnak!”, akkor egyben minden messiási igényéről lemondott volna, és követői hátat fordítottak volna neki. Ha meg őszintén megmondja a véleményét, hogy nem kell adót fizetni, letartóztatták volna. De alighanem úgy találta, hogy még nem érett meg az idő Isten országára.

*

Ez a tavasz – ó micsoda tavasz! A legcsodálatosabb, amit valaha is átéltem! – Megismerkedtem egy bájos, vonzó ifjú hölgygel, akit Sárának hívnak, s Jeruzsálem egyik legelőkelőbb családjának sarja (az apja a város legkiválóbb pékmestere volt, a dúsgazdag Garmo sütőnemzetség leszármazottja). A nyár elején megtartottuk az esküvőt is.

X.

Ha az ember fiatal, boldog és újházas, és rózsaszínben látja a világot, nem sok gondolatot szentel Jézusnak, de nem is lett volna erre ok akkoriban, mikor Jézus még eléggé ismeretlen volt Galileán kívül. Majdnem egy esztendő múlt el, anélkül, hogy eszembe jutott volna.

De elmúlt az év – előző életem legboldogabb éve – és húsvét lett megint.

Kaifás bátyám kora tavasszal Pilátushoz küldött Caesariába valami diplomáciai feladattal, s minthogy közel volt a húsvét, amikor is a helytaró Jeruzsálembe készült a rend fönntartása végett, visszafelé én is a kíséretéhez csatlakozva tettem meg az utat Caesariától Szebasztéig, Szamaria fővárosáig, ahol meg is álltam, hogy bevárjam a szüleimet. Naponta óriási seregekben vonultak át a városra a Szíriából és Galileából jövő zarándokok, s már a Szebasztéba érkezésem másnapján találkoztam apámmal és néhány fivéremmel. Anyám és nővéreim otthon maradtak ezúttal, mert apám szerint különböző jelek arra mutattak, hogy ez a húsvét a szokásosnál zűrösebb lesz Jeruzsálemben.

Nem sokkal később Jézus is bevonult hívei seregével Szebasztéba, ahol viharos éljenzéssel fogadta a lakosság. Utolsó találkozásunk óta mintha megnőtt volna méltóságban és tekintélyben, s többé nem szónokolt a „hosszú ruhák” ellen, sőt olyanokban pompázott maga is, mint az írástudók, és szívesen vette, ha rabbinak szólítják. Mellesleg apám, Szamarián átutaztában, számos bizonyítékát látta Jézus népszerűségének a samaritánusok körében; mindenütt Messiásként és Isten fiaként hódoltak neki. Apám úgy vélte, hogy ez részben a nevének köszönhető. A samaritánusok hittek ugyanis egy álprófeta jóslatában, mely szerint a Messiás Józua reinkarnációja lesz. (Józua Mózes vitéze, majd utóda volt mint sejk és papifejedelem.) A Jézus név pedig tulajdonképpen azonos a Józua névvel. Ezt az ostoba samaritánus téveszmét apám egy Zakariás prófétától vett idézettel utasította vissza:

*Hazugok a jövendőmondók látomásai
s hiú álmok az ő beszédek.*

és egy másik helyen:

Kiirtom a prófétákat és a tisztátalanság szellemét az országból, mondja Jahve Zebaot.

Szebasztéból a legrövidebb úton, Szichemen át vonultunk Jeruzsálembe. Ezzel szemben Jézus és kísérete a kerülőutat választotta Szálemen át a Jordán völgyébe és Jerikóba, ezért mi pár nappal korábban értünk Jeruzsálembe, mint ők.

Már jóval húsvét előtt híre terjedt Jeruzsálemben, hogy egy új Messiás várható, Jézus Galileából, ezért már jóval a megjelenése előtt pártok szerveződtek mellette és ellene. Galileai és szamariai hívei a legvadabb híreket terjesztették az új próféta csudamíveléseiről, hogy még halottakat is támasztott fel. Sokan hittek abban, amit hinni akartak, mások a várakozás álláspontjára helyezkedve úgy vélték, hogy azért lehet benne valami, nincs füst tűz nélkül. Akadt még egy írástudó is, Chanan rabbi Ramathaimból, egy nyolcvanesztendős vén, aki rájött Daniel jelenéseinek titkos kulcsára, és kikövetkeztette, hogy éppen ezen a húsvéten telik be a próféta álomlátásától számított „idő és idők és fél idő”, ezért a most megjelenendő Messiás az igazi lesz. De olyanok is voltak, akik a pofátlanság netovábbjának tartották, hogy egy galileai, egy éppenhogycsak zsidónak tekinthető félpogány nép fia, aki semmiképpen sem lehet Dávid ivadéka, Messiásnak próbálja kiadni magát.

De akinek legtöbb oka volt aggodalomra, az Kaifás nagybátyám volt. Úgyis elege volt már a Pilátussal való huzakodásból s a tőle elszenvedett zaklatásokból, s akkor tetejébe még egy új Messiás is megjelenik rendbontónak! S cseppet sem járult hozzá kedélye megnyugtatózásához a hír, hogy mikor végre megérkezett Jézus, és számárháton ülve bevonult a városba a Juhok Kapuján át, egy sereg fanatikus zarándok csatlakozott hozzá útközben, és „üdv Dávid fiának” kiáltással hódolt neki. (Mert hogy az új Messiás csak „Dávid fia” lehet, az természetes volt, mindegy, hitte-e maga vagy nem hitte.) Mit szól majd Pilátus, ha azt hallja, hogy a nép törvényes zsidókirályként hódolt ennek a galileainak? Hisz ez nem más, mint nyílt lázadás a császár ellen! Az egyetlen, amiben reménykedhetünk, hogy a városkapu római őrsége semmit sem értett az egész fölhajtásból – bizonytalan remény, hisz a katonák közül sokan keleti származékok, mások meg már oly régóta itt vannak az országban, hogy értenek a nyelven is valamit.

Azért néhány nap csak eltelt a város nyugalmanak megbolygatása nélkül. Jézus föllépett a templom egyik előterében, híveitől és kíváncsiak hadától körülvéve, és az „Emberfiáról” prófétált. Sokan azt hitték, hogy egy eljövendő Messiásról jósol, de galileai és szamariai híveinek semmi kétségük sem volt afelől, hogy önmagát érti. Szűkebb köre nyíltan Messiásnak szólította, vagy görög szóval Krisztosznak. Ellenfelei Jézus Barabbás, „Atyjafia Jézus” néven emlegették, s mivel oly sokszor hívta atyjának a Mennybélit, ez a nevezet ama zsidó tömegek közt is visszhangra talált, akik nem tudták eldönteni, mit higgyenek róla. A zsidóknál hagyomány volt a személynévhez az apai nevet is hozzátenni, s minthogy Jeruzsálemben sohasem jött szóba Jézus apja s így nevét sem tudták, logikusnak tűnt egyszerűen Jézus Barabbásnak hívni őt. Néha még az utcagyerekek is a Barabbás nevet kiabálták utána.

Egy reggel, pár nappal Jézus látványos bevonulása után, üzent értem Kaifás nagybátyám, hogy azonnal jelenjek meg nála, s kísérem el Pilátushoz, aki megbeszélésre kérte magához. Mint kiderült, a helytartót értesítették, hogy egy Barabbás nevű trónkövetelő, aki állítólag az ország egyik régi dinasztiájának leszármazottja, egész seregnyi, igaz, hogy mint látszik, fegyvertelen párthíve élén a városba érkezett. Pilátus nagyon udvariasan s barátságosan mondta el mindezt, mint aki egy percig sem tételezi föl a főpapról, hogy holmi fölforgató tervek támogatója. Tisztában volt azzal, hogy Kaifás bátyámat, aki egy római helytartónak köszönheti magas hivatalát, erős érdekek fűzik a köztársasághoz (ahogy a római államot nevezték még a császárok korában is), és semmi oka sincs sem neki sem a Nagytanácsnak, hogy holmi forradalmat óhajtson. Szándéka csak az volt, hogy a főpapot mint az ország belügyeinek legfőbb intézőjét komolyan figyelmeztesse minden békebontás megelőzésére.

– Elrendelhetném annak az embernek a letartóztatását, mondta a kormányzó. – Mivel pár nap előtti bevonulásakor, majd később az utcákon s tereken hagyta, hogy „Dávid fiaként” hódoljanak neki, ami, gondolom, a „zsidók királya” nevezettel egyértelmű, indokolt is lenne a letartóztatása. Ám a valóságban talán csak egy jelentéktelen párt áll mögötte, s ha most én, a császár és a köztársaság képviselője, elfogatom, a pártja gyorsan óriásira duzzadhatna a fanatikus zsidó tömegektől, amelyek most a világ minden részéből a városba gyűltek. Mert nem titok előttem, kedves Kaifásom, hogy mi rómaiak nem örvendünk valami nagy népszerűségnek köztetek, zsidók közt. Ezért számítok arra, hogy te, Kaifás mint a zsidók legmagasabb belső tisztviselője, tájékozódjál már emberünk szándékairól és tartalékairól, s garantálhatod a rend zavartalanságát.

Kaifás bátyám és jómagam versenyt siettünk meggyőzni Pilátust, hogy a Dávid-dinasztia már századokkal ezelőtt kihalt, s hogy az a személy, akit néhány bomlott agyú követője „Dávid fiának” kiáltott ki, valójában egy galileai kézműves fia, és maga sem tekinti magát Dávid ivadékának. Nagybátyám hozzátette, hogy a kérdéses személyről, a galileai Jézusról szerzett értesülései alapján van oka öt árthatatlan bolondnak tartani.

Elfelejtettem mondani, hogy jeruzsálemi látogatásai alkalmával Pilátus a Makkabeusok régi palotájában székelt, a Templomtértől nyugatra s attól csak pár percnyi járásra, s hogy a mi eszmeccserénk színhelye a palota előterének egyik oszlopcsarnoka volt.

Javában beszélgettünk még, amikor a templomtér felől morajra lettünk figyelmesek, mely pillanatok alatt láрма és ordítozás bösz orkánjává nőtt. Úgy hangzott, mintha az egész város forrongana. Kirohantunk az oszlopok alól, de a templomtérré nem láttunk ki, mert a tanácsház eltakarta; lefutottunk a Xyztosz-hídra, amely egy völgykatlan fölött Zionra, a templomhegyre vezetett. A hídról sem láthattuk azonban tisztán, mi történik, de nekem úgy tűnt, mintha egy lázadó csoport már lebírta volna a templomi őrséget, s most magát a templomot ostromolná. Jézust nem tudtam ugyan kivenni a tolongásban, de hogy ő volt az egész felfordulás

főszereplője, az napnál világosabb volt számomra.

E látványra hirtelen az jutott eszembe, amit egyszer Jézus szájából hallottam egy prédikálása alkalmával: hogy le akarja rontani a jeruzsálemi templomot, majd rögtön utána újra felépíteni, ami az ő prófétai képes beszéde szerint azt jelentette, hogy az istentiszteletet óhajtja megreformálni. Mint Izrael régi prófétái közül sokan mások, ő is ellene volt a hagyományos állatáldozatnak, s nyilván annak eltörlését tartotta messiási hivatásából folyó első kötelességének. Azt akarta, hogy a jeruzsálemi templomban ugyanolyan legyen az istentisztelet, mint az imaházakban, azaz a zsinagógákban, tehát prédikáció és imádság, de semmi áldozat, semmi művészi templomi zene, semmi színpompás szertartás. Lehet, hogy arra is gondolt, hogy a templom birtokba vétele és az istentisztelet „megtisztítása” után az ő menynevei atyja egy fégyveres angyallégiót küld a megsegítésére, hogy legyőzze Pilátust és a rómaiakat. Sokkal nagyobb fantasztá volt ő, mint ahogy manapság általában föltételezik.

De attól még korántsem volt ostoba, nem ringatta magát abban a hitben, hogy rendezetlen s jórészt fégyvertelen hadával fölszabadíthatja Izraelt a római uralom alól. Ez csak természetfölötti beavatkozással volna lehetséges – s ilyen beavatkozásra számított is. Hisz olvasta a szent írásokból, hogy Isten több ízben is angyalseregekkel segítette ki Izraelt, ha a szükség már szorongatta.

Nem kellett azonban sokáig várni, hogy egy osztag római katona szálljon ki a szomszédos Antónia erődből, ahol a kaszányájuk volt, a templomórség, azaz a jeruzsálemi zsidó rendőrség fölmentésére. Rövid, de véres összecsapás után kiürült a templom környéke. A messiáspártiak, akik gyakorlatilag fégyvertelenek voltak, csak itt-ott villant egy-egy kard a tömegben, szétszaladtak a szélrőzsa minden irányában, hátrahagyva sebesültjeiket és halottaikat. Az esetetek többsége persze messianista volt, párat a templomórségből is agyonverték, de szerencsére egyetlen rómit sem. Az sokba került volna szegény zsidóknak.

A templom „megtisztításának” programjába természetesen az is föl volt véve, hogy elkeressék az áldozati állat-árusokat, pénzváltókat s egyéb kereskedőket, akiknek standjuk vagy bódéjuk volt a templomtéren, s könnyen meglehet, ez a programpont (a pénztárak tartalmának kisajátításával egyetemben) volt a leglényegesebb egyik-másik messianista szemében. Mindenesetre a programnak csak ezt a részét sikerült megvalósítani, s a meggyilkoltak közt volt egy pénzváltó is, akit ismertem: eleven, tréfás ember volt, közismert tótágas vicceiről, melyek szájáról-szájra jártak egész Jeruzsálemben. Szegény ördög!

A történetek után Pilátus bizony nagyon elkomolyodott, nem kevésbé Kaifás bátyám is.

– Szóval ilyen az, mikor ti, zsidók azt állítjátok valakiről, hogy ártalmatlan bolond!, mondta Pilátus. – Kissé túl sok akad köztetek ebből a fajtából! Remélem, sikerült elfogni. Majd én kigyógyítom abból az ártalmatlan bolondságából!

S egy köztisztelőben álló szerző átköltött idézésével folytatta:

– Meddig akarsz még visszaélni türelmünkkel, Jeruzsálem? A császár szobra a templomotokba – az hiányzik nektek, zsidóknak, s ha rajtam múlik, bizony megkapjátok! S hozzá nevetségesen csekély adótok megduplázását is!

E szörnyű fenyegetések hallatára az én bácsikám egészen magánkívül lett, hangos zokogásban tört ki, és a haját tépte. Én meg legjobb latin ékesszólásommal kérleltem a méltóságos és dicsőséges Pilátust (ezek voltak a titulusai), ne egész Jeruzsálemen és Judeán torolja meg, amit egy félrevezetett csöcselék követett el, melynek eszejárásánál tökéletlenebbet nem találni a hold alatt.

Pilátus azonban hátat fordított nekünk és bement a palotába.

*

A katonák elfogtak néhányat a messianisták közül, köztük Lévit, a kapernaumi vámfelügyelőt, aki súlyosan megsebesült. Jézus azonban elmenekült, Simon, a halász ugyancsak.

Kaifás bátyám azonnal magához kérte otthonába a legtekintélyesebb tanácsurakat megbeszélésre. Gyors cselekvésre volt szükség, s az egész Nagytanács összehívására nem volt idő, hisz az egy kisebbfajta országgyűlés a maga száznál is több tagjával. Nagybátyám beszámolt a Pilátussal folytatott tárgyalásról, valamint a szörnyű fenyegetésekről, melyekkel a helytartó elhalmozta, majd rámutatott arra, hogy a politikai válság elkerülése végett el kell fogni és Pilátus kezére adni Jézust. A zsidó törvény szerint a templom szentségtörő megtámadása elégséges ok lenne, hogy Jézust halálra ítéljék és megkövezzék, de mivel nekünk főbenjáró ügyekben nincs jogunk ítélni, sajnos nem marad más hátra, mint kiszolgáltatni őt a rómainak, bármily visszatetsző kitenni egy zsidót, még ha mégoly súlyos bűnt követett is el, a szégyenletes keresztre feszítésnek, mely sérti a zsidó jogot, az erkölcsöt és az emberiséget. A tanácsurak sóhajtozva adták meg hozzájárulásukat, mit tehettek volna egyebet? Most tehát az első teendő, hogy el kell fogni Jézust. Senki sem tudta, hol lehet. Természetesen elmenekült a városból, s talán már messze jár. Kaifás bátyámnak azonban az a jó ötlete támadt, hogy két tanácsúr kíséretében fölkeresse az Antónia erődöt, s kikérdezze az elfogott messianistákat, akik ott voltak bezárva. A templom elleni támadás siralmas kudarca után talán nem hisznek többé oly vak hittel a Messiásban, aki pusztulásba vitte őket, és hajlandók lesznek felvilágosítást adni arról, amit tudnak. A megkérdezettek többsége azonban nem tudott semmit, vagy nem akart tudni. Akadt azonban egy, aki elárulta, hogy az utóbbi éjszakákat Jézus az Olajfák hegye alatt elterülő Getsemáne-kertben töltötte egy üres olajshordóban. Most hát elhatározták, hogy este odaküldenek egy szakaszt a templomórségből, hogy elfogják Jézust, amennyiben megtalálják. Hogy világos nappal próbálják letartóztatni, azt Kaifás bátyám kockázatosnak találta: új zavargásokkal s vérontással járhatott volna. A válalkozás várakozáson felül jól sikerült. Jézus, aki talán még egyre várta a menyeyei segédcsoportokat, nem menekült el, s éppen álomra akarta hajtani a fejét a

hordajában, amikor meglepték és elfogták. Egyenest Kaifás nagybátyámhoz vitték, aki néhány tanácsúr jelenlétében rövid kihallgatásnak vetette alá. E kihallgatás során Jézus makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy ő Messiás. Kaifás bátyám ellenvetésére, miszerint a próféták közül egy sem jósolta, hogy a Messiás rendőrkézzre kerül, Jézus azt felelte, hogy nemsokára meglátják majd az „Emberfiát” jöni az ég felhőiben.

E kihallgatást követően Kaifás bátyám az Antónia erődbe vezettette Jézust, ahol átadták az ügyeletes centuriónak. Ott töltötte az éjszakát a többi fogollyal együtt.

*

Virradattal nagybátyám megbízásából fölkerestem a helytartót a hírrel, hogy Jézust a főpap körültekintő bölcsességének köszönhetően sikerült megtalálni s elfogni, úgyhogy Pilátus bármikor kihallgathatja.

Pilátus, aki először meglehetősen zord ábrázattal méregetett, földerült e közlésre, s mivel korábbi beszélgetéseinkből tudta rólam, hogy galileai vagyok, megkérdezte, hogy tudok-e valami közelebbit Jézusról s a múltjáról. Elmondtam neki, amit tudtam, mellőzve persze az olyan részleteket, melyek teljességgel kivülestek egy római látókörén. Pilátus számára érthetővé tenni, mit jelent nekünk zsidóknak a Messiás, hiú kísérlet lett volna. Azt hiszem, a körülményekhez képest a lehető legkedvezőbb színben sikerült feltüntetnem Jézust. Átlagon felüli orvosi talentumát domborítottam ki, mellyel annyi beteget meggyógyított; ez szerzett neki akkora népszerűséget, mely végül a vesztébe sodorta. (Igaz, hogy egyáltalán nem rokonszenveztem Jézussal, de mégiscsak a földim volt, és nem szerettem volna, ha fára húzzák.)

– Méltóságos és dicsőséges Pilátus, mondtam többek között, – nagyon megharagudtál tegnap a főpapra, amikor úgy állította be azt az embert mint ártalmatlan bolondot; kétségtelenül neked volt igazad, amennyiben egy megháborodott személy sohasem egészen ártalmatlan. Mint kiderült, valóban veszélyes lehet, ám elsősorban ránk, honfitársaira nézve. A császárra és a köztársaságra nézve azonban véleményem szerint valóban abszolút veszélytelen. Erről magad is könnyen meggyőződhetsz, amikor majd kihallgatód.

– Meglássuk, felelte Pilátus.

A helytartó ítélőszéke ugyanabban az előcsarnokban volt, amelyben előző nap Kaifás bátyám és én beszélgettünk Pilátussal. A kihallgatás római jogszokás szerint nyilvános volt. Megjelenhettek a vádlott barátai is, hogy tanúskodjanak, hogy szabadon kifejtsek a maguk szempontjait s hogy a bírót irgalmasságra kérik.

Az egész csarnok zsúfolásig megtelt, mindenki feszülten várta a kihallgatás kezdetét, ám hiába kerestem a megjelentek közt Jézus galileai barátait, sem Simon halász, sem a többiek nem voltak láthatók. Amit persze megbocsáthatunk nekik, hisz maguk is bele voltak keverve az ügybe. A többség nyilván elmenekült, s már Galilea felé tartott, páran talán a város környékén lapultak, kivárva a fejleményeket.

Jézus volt az első, akit előállítottak a foglyok közül. Prófétai magabiztosságát, mely még tegnap este a Kaifás bátyám tartotta kikérdezéskor jellemezte föllépését, mintha csak elfújták volna. Olyan volt, mint aki teljesen magába roskadt, mintha az az álomvilág, amelyben élt, összeomlott volna.

– Értésülesem szerint, kezdte Pilátus görögül, – hagytad, hogy „Dávid Fia-ként” vagyis a zsidók királyaként hódoljanak neked.

Jézus kerülte a helytartó pillantását, lesütött szemmel állt ott, s valamit mormogott, amit senki sem értett.

A helytartó hozzám fordult, aki elül álltam a hallgatóság közt:

– Ért ez görögül? – kérdezte.

– Nem nagyon, feleltem, – de azt hiszem, megértette a kérdést.

– Válaszolj! szólt Pilátus Jézushoz. – Hagytad, hogy a zsidók királyának nevezzenek?

Jézus ezúttal hallható választ adott:

– Úgy van, ahogy mondom.

Pilátus folytatta:

– Te egy galileai kézműves fia vagy, nem?

Jézus igenlően bólintott.

– Akkor hogy jutott eszedbe egy ilyen gondolat?

Erre a kérdésre Pilátus nem kapott választ. Jézus hallgatott. Egy szót sem lehetett többé kihúzni belőle.

Pilátus kihirdette az ítéletet.

– Te a zsidók királyának mondtad magad. Lázadást szítottál, amelyben vér folyt. Kereszthalál a büntetésed.

Süket csönd követte e szavakat. Az ítélet ugyan nem volt meglepő; senki sem várhatott mást a történetek után. Kisvártatva azonban fenyegető morgás hallatszott a hallgatóság hátsó soraiból, majd egy-két hang is előmerészkedett a távolból:

– Bocsásd el nekünk Jézus Barabbást! Bocsásd el nekünk Atyjafia Jézust!

Azok, akik így kiabáltak, biztosan nem hitték többé Messiásnak Jézust. Hisz eddig csak sikertelen, tehát hamis Messiások léptek föl, s most már aligha várta valaki is, hogy „Atyjafia Jézus” fogja valóra váltani a messiási álmot. De még egy álmessias is mindig a zsidó nép szabadságvágyát fejezte ki, az idegen iga lerázásának, a megszállók legyőzésének reményét, ezért a gyűlölt rómaiakkal szemben mindig számíthatott a tömegek rokonszenvére. S ebben a percben én magam sem tudtam másképp érezni, mint honfitársaim tömegei.

– Vezessétek el a foglyot! – mondta Pilátus. – A következő!

Most azonban egy küldönc nyomakodott át a tömegen, Heródes Antipasnak egy udvaronca. Mert Antipas is Jeruzsálembé jött akkor, részint hogy eleget tegyen vallása követelményeinek, részint hogy Pilátussal tárgyaljon, tiszteletét tegye nála, barátságát és támogatását biztosítsa. A küldönc alázatos, hizelgő szökkal adta elő

ura óhaját, hogy látni szeretné Jézust és beszélni vele, mielőtt elvezetnék a vesztőhelyre. S minthogy Jézus mint galileai valóban Antipas alattvalója volt, Pilátus úgy vélte, hogy nem tagadhatja meg kérését.

Jézust erős kísérettel átvezették Nagy Heródes palotájába, amely most fiának szálláshelyéül szolgált jeruzsálemi látogatásai során. Óriási tömeg özönlött utánuk, jómagam is velük.

Hogy Antipas mit mondott Jézusnak, s hogy Jézus mit felelt neki, arról sajnos semmit sem tudok. De kis idő múlva láttam, hogyan taszigálják Jézust Antipas lakái a széles „audiencia-ablakhoz”, bolondkirálynak öltöztetve, bíborpaláستtal, fején töviskoronával, miközben Antipas egyik udvaronca, ugyanaz, aki Pilátusnak az üzenetet hozta, kasztrált hangon sipította:

– Üdv Dávid fiának! Üdv Judea királyának!

Antipas sohasem adta föl a reményt, hogy ő lesz egyszer a zsidók királya, s apja egész országának birtokába jut, Jeruzsálemnek és Judeának is ura lesz; most hát nem állhatta meg, hogy a maga ízléses módján ne üljön diadalt immár ártalmatlaná tett riválisa fölött, akitől valóban tartott, bár utólag belegondolva, erre a világon semmi oka sem volt.

De Antipas már régtől minden zsidók megvetésének tárgya volt, és jelen ötlete nem váltotta ki azt a kedvező hatást, amit várt tőle; ellenkezőleg: viharos fölháborodást keltett. S mikor Jézust visszavezették a helytartóságra, megszámlálhatatlan tömeg követte, mely kórusban üvöltötte:

– Bocsásd el nekünk Jézust! Bocsásd el nekünk Atyjafia Jézust!

Az örparancsnok jelentette Pilátusnak a történeteket.

Antipas otromba keleti bohóckodása egy halálraítélt fogollyal nem volt ingyére a rómainak.

– Szavamra, kedvem volna megkegyelmezni a galileainak, csak hogy megboszszantsam azt a komédiás Antipast! – mondta. (Titkon gyanítottam, hogy más oka is lehetett: a Jeruzsálemben állomásozó római helyőrség rendes körülmények között is aggasztóan csekély volt, hát még ilyenkor, az ünnepekre összecsődült zarándoktömegekhez képest!)

Mikor pedig a tömeg zajongása egyre követelőbbé vált, gyorsan határozott. Föl-emelkedett bírói székéből, és jelt adott, hogy beszélni szeretne. Azonnal csönd lett az első sorokban, s Pilátus, mihelyt úgy gondolta, hogy szava mindenkihez eljut, így szólt:

– Egybegyűlt zsidók! Nagy ünnepekre való tekintettel ezúttal elnéző akarok lenni, és teljesítem óhajotokat: Jézus Barabbás szabad!

Határtalan örömrivalgás volt a válasz e szavaira. A megköötözött Jézust megszabadították kötelékeiktől, kivezették a palotából. Eltűnt a tömegben.

(Folytatása következő számunkban)

Fordította: **Szente Imre**